

อุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น (Introduction to Agro-Industry)

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงตามผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา
จุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567

อุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น 21701-2004

หมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ

กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพเฉพาะ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567

จักรรินทร์ สีมานบุตร

อุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น 21701-2004

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

จักรรินทร์ สีมานุตร.

อุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น (21701-2004).-- กรุงเทพฯ : แม็คเอดูเคชั่น, 2568.
192 หน้า.

1. เกษตรกรรม – การควบคุมคุณภาพ. 2. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี. 3. การพัฒนา
การเกษตร. 4. อุตสาหกรรมการเกษตร. I. ชื่อเรื่อง.

338.1

ISBN 978-616-345-312-9

จัดทำโดย

 IMACEDUCATION

ผู้เขียน : จักรรินทร์ สีมานุตร

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ชมนาด พวงสวัสดิ์

การสั่งซื้อ : ส่งธนาคติส่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว ในนาม บริษัท แม็คเอดูเคชั่น จำกัด
เลขที่ 9/99 อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว 38 ถนนลาดพร้าว แขวงจันทระเกษม
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

☎ : 0-2938-2022-7 FAX : 0-2938-2028

www.MACeducation.com

พิมพ์ครั้งที่ : 1

จำนวนที่พิมพ์ : 1,000 เล่ม

ราคาจำหน่าย : 145 บาท

ปีที่พิมพ์ : 2568

พิมพ์ที่ : บริษัท ทีเอส อินเตอร์พรีนท์ จำกัด

(สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ออกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร)

คำนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567 เพื่อยกระดับ การศึกษาวิชาชีพของบุคคลให้สูงขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การ พัฒนาในการพัฒนาประเทศ แผนการศึกษาแห่งชาติ ความต้องการของสถานประกอบการ รวมทั้งข้อเสนอจาก คณะอนุกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (อ.กรอ.อศ.) โดยหลักสูตรดังกล่าว เป็นไปตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: NQF) และกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (ASEAN Qualifications Reference Framework: AQRF) มาตรฐานการศึกษาของชาติ และกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนยึดโยงกับมาตรฐานอาชีพ มาตรฐานฝีมือแรงงาน และมาตรฐานอื่น ๆ ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ เพื่อมุ่งเน้น การเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาสมรรถนะกำลังคนระดับฝีมือ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และกิจนิสัย ที่เหมาะสมในการทำงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงาน ชุมชน สังคม

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ตระหนักถึงภารกิจสำคัญในการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาระดับ อาชีวศึกษาให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่ตั้งไว้ จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการและผู้สอน ทั้งในระดับ อาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567 ในแต่ละสาขาวิชาเพื่อจัดทำสื่อการเรียนรู้ อันประกอบด้วย

1. **หนังสือเรียน** ที่จัดทำให้ตรงกับอ้างอิงมาตรฐาน ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะ รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ มาตรฐานฝีมือแรงงาน และมาตรฐาน อื่น ๆ ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ

2. **แผนการจัดการเรียนรู้** ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สอนนำไปปรับให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนและจุดเน้นของสถานศึกษา

จุดเด่นของหนังสือเรียนชุดใหม่ มีดังนี้

1. นำเสนอในรูปแบบบทเรียน โดยในแต่ละบทเรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับบทเรียน สมรรถนะประจำบทเรียน แนวคิดหลัก หัวข้อหลัก และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และใบเนื้อหาที่ง่ายต่อการเรียนรู้ แต่ยังคงไว้ซึ่งความเข้มข้นและ ทันสมัย ทั้งนี้เนื้อหาในหนังสือเรียนมุ่งเน้นให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ หลักการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) และการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

2. แทรกใบงานที่ออกแบบให้สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับบทเรียน สมรรถนะประจำบทเรียน และ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สำหรับการฝึกกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น การเรียนรู้จากโครงงาน (Project-based Learning)

3. มีแบบทดสอบหลังเรียนในทุกๆ บทเรียน เพื่อประเมินผลหลังเรียนในแต่ละบทเรียน

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ขอขอบคุณสถานศึกษา ครู ณาจารย์ ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ที่สนใจทุกท่าน ที่ให้ความไว้วางใจในสื่อการเรียนรู้ของบริษัท บริษัทหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสื่อการเรียนรู้ชุดนี้จะมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับสากลต่อไป

บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด

รหัสวิชา 21701-2004

อุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น

ทฤษฎี 2 ชั่วโมง ปฏิบัติ - ชั่วโมง 2 หน่วยกิต

อ้างอิงมาตรฐาน

มาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ หน่วยงาน สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ รหัส FPC-RGIL-379A, FPC-GVCP-378A อาชีพ ผู้ปฏิบัติงานผลิต ระดับ 3

ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา

เข้าใจหลักการ ขั้นตอนการดำเนินงาน วางแผนการดำเนินงาน ควบคุมและกำกับดูแลการเตรียมวัตถุดิบ การดำเนินการผลิต และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น และอุตสาหกรรมเกษตรอย่างมีระบบและมาตรฐาน ตามหลักการและกระบวนการ

จุดประสงค์รายวิชา เพื่อให้

1. เข้าใจหลักการเกี่ยวกับงานอุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น และขั้นตอนการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตรอย่างมีระบบและมาตรฐาน
2. สามารถวางแผนการดำเนินงาน ควบคุมและกำกับดูแลการเตรียมวัตถุดิบ การดำเนินการผลิต และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้นตามหลักการและกระบวนการ
3. มีเจตคติและกิริยาที่ดีในการทำงาน มีความรับผิดชอบ รอบคอบ มีวินัย ขยัน อดทน ประหยัด และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. สามารถประยุกต์ใช้หลักการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตรในการปฏิบัติงานอาชีพ

สมรรถนะรายวิชา

1. แสดงความรู้เกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการในการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตร
2. วางแผนการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้นตามหลักการและกระบวนการ
3. ประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับหลักอุตสาหกรรมเกษตรในงานอาชีพ

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับ ความสำคัญ ประโยชน์และประเภทของอุตสาหกรรมเกษตร การวางแผนการดำเนินงาน ควบคุมและกำกับดูแลการเตรียมวัตถุดิบ การดำเนินการผลิต และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมเกษตร หลักการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในระบบอุตสาหกรรมเกษตร การบรรจุภัณฑ์ การควบคุมคุณภาพ การขนส่ง การจำหน่าย ความปลอดภัยในการปฏิบัติงานและมาตรฐานโรงงานอุตสาหกรรมเกษตร

บทเรียน	อ้างอิงมาตรฐาน	ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา	จุดประสงค์รายวิชา				สมรรถนะรายวิชา			คำอธิบายรายวิชา	จำนวนชั่วโมง
			1	2	3	4	1	2	3		
1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร	-	✓	✓				✓			✓	2
2. ประเภทของอุตสาหกรรมเกษตร	-	✓	✓				✓			✓	2
3. การวางแผนและการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
4. การควบคุมและกำกับดูแลการเตรียมวัตถุดิบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
5. หลักการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในระบอบอุตสาหกรรมเกษตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
6. การบรรจุภัณฑ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
7. การควบคุมคุณภาพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
8. การขนส่งและการจัดจำหน่ายสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
9. ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	2
10. มาตรฐานโรงงานอุตสาหกรรมเกษตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
ประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้											2
รวมจำนวนชั่วโมง											36

สารบัญ

หน้า

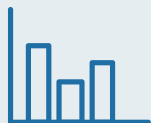
บทเรียนที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร	1
1.1 ความหมายของอุตสาหกรรมเกษตร	3
1.2 ความเป็นมาของอุตสาหกรรมเกษตรในประเทศไทย	3
1.3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมเกษตร	6
1.4 ประโยชน์ของอุตสาหกรรมเกษตร	8
1.5 ความแตกต่างของอุตสาหกรรมเกษตรกับอุตสาหกรรมอื่น	9
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 1	13
บทเรียนที่ 2 ประเภทของอุตสาหกรรมเกษตร	15
2.1 การแบ่งตามขั้นการผลิต	17
2.2 การแบ่งตามลักษณะการใช้ผลิตภัณฑ์	17
2.3 การแบ่งตามอุตสาหกรรมอาหารส่งออก	21
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 2	26
บทเรียนที่ 3 การวางแผนและการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตร	28
3.1 หลักการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตร	30
3.2 ปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตร	30
3.3 การแบ่งส่วนของการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตร	33
3.4 การจัดหน่วยงานของการดำเนินงานการผลิตในระบบอุตสาหกรรมเกษตร	36
3.5 การวางแผนการผลิตในงานอุตสาหกรรมเกษตร	38
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 3	44
บทเรียนที่ 4 การควบคุมและกำกับดูแลการเตรียมวัตถุดิบ	46
4.1 ความหมายของวัตถุดิบอุตสาหกรรมเกษตร	48
4.2 ประเภทของวัตถุดิบอุตสาหกรรมเกษตร	49
4.3 วิธีการจัดหาหรือการวางแผนผลิตวัตถุดิบ	50
4.4 ปัจจัยสำคัญในการจัดหาหรือวางแผนผลิตวัตถุดิบ	52
4.5 มาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบ	54
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 4	57

บทเรียนที่ 5 หลักการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในระบบอุตสาหกรรมเกษตร	59
5.1 หลักการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	61
5.2 วัตถุประสงค์ของการแปรรูปอาหารจากผลผลิตทางการเกษตร	61
5.3 ประโยชน์ของการแปรรูปอาหารจากผลผลิตทางการเกษตร	62
5.4 วิธีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	62
5.5 การใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้และของเหลือ	70
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 5	75
บทเรียนที่ 6 การบรรจุภัณฑ์	77
6.1 ความหมายของบรรจุภัณฑ์	79
6.2 ความสำคัญของการบรรจุภัณฑ์	80
6.3 หน้าที่และประโยชน์ของบรรจุภัณฑ์	80
6.4 ลักษณะที่ดีของบรรจุภัณฑ์	82
6.5 หลักการเลือกบรรจุภัณฑ์	84
6.6 ประเภทของบรรจุภัณฑ์	85
6.7 ชนิดของวัสดุที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์	88
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 6	95
บทเรียนที่ 7 การควบคุมคุณภาพ	97
7.1 ความหมายของการควบคุมคุณภาพ	99
7.2 ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพ	102
7.3 วิธีควบคุมและตรวจสอบคุณภาพ	103
7.4 วิธีการตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์อาหาร	104
7.5 การออกแบบแผนการควบคุมคุณภาพ	106
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 7	111
บทเรียนที่ 8 การขนส่งและการจัดจำหน่ายสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร	113
8.1 การขนส่งผลิตภัณฑ์	115
8.2 รูปแบบการขนส่งผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร	119
8.3 การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร	121
8.4 กลยุทธ์การจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร	127
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 8	132

บทเรียนที่ 9 ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน	134
9.1 หลักความปลอดภัยภายในโรงงานอุตสาหกรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	136
9.2 สาเหตุของอุบัติเหตุ	138
9.3 อันตรายที่เกิดจากการปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร	139
9.4 วิธีการควบคุมและป้องกันอันตราย	141
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 9	146
บทเรียนที่ 10 มาตรฐานโรงงานอุตสาหกรรมเกษตร	148
10.1 ความหมายของโรงงานอุตสาหกรรมเกษตร	150
10.2 ประเภทโรงงานอุตสาหกรรม	150
10.3 มาตรฐานโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร	155
10.4 การสุขาภิบาลโรงงาน	161
10.5 การประกันคุณภาพในโรงงานอุตสาหกรรมเกษตร	164
แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนที่ 10	180
บรรณานุกรม	183

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ อุตสาหกรรมเกษตร

ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับบทเรียน (Lesson Learning Outcomes)

อธิบายความรู้เกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร

สมรรถนะประจำบทเรียน (Competency)

แสดงความรู้เกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร

แนวคิดหลัก (Main Idea)

อุตสาหกรรมเกษตรเป็นการดำเนินกิจการธุรกิจเกษตรเกี่ยวกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และนำวัตถุดิบพืชและสัตว์มาใช้แปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้และของเหลือที่เกิดขึ้นจากการผลิต มีความสำคัญในการผลิตอาหารมนุษย์ อาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์อื่นและพลังงานทดแทน การผลิตระบบอุตสาหกรรมเกษตรมีประโยชน์คือใช้วัตถุดิบได้สูงสุด เพิ่มมูลค่าให้วัตถุดิบ ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์หลากหลาย เกิดการสร้างงาน ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมเกษตรจะมีความแตกต่างกับอุตสาหกรรมอื่นก็ตาม

หัวข้อหลัก (Topics)

- 1.1 ความหมายของอุตสาหกรรมเกษตร
- 1.2 ความเป็นมาของอุตสาหกรรมเกษตรในประเทศไทย
- 1.3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมเกษตร
- 1.4 ประโยชน์ของอุตสาหกรรมเกษตร
- 1.5 ความแตกต่างของอุตสาหกรรมเกษตรกับอุตสาหกรรมอื่น

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives)

1. บอกความหมายของอุตสาหกรรมเกษตรได้
2. บอกความเป็นมาของอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทยได้
3. อธิบายความสำคัญของอุตสาหกรรมเกษตรได้
4. บอกประโยชน์ของอุตสาหกรรมเกษตรได้
5. อธิบายความแตกต่างของอุตสาหกรรมเกษตรกับอุตสาหกรรมอื่นได้

อุตสาหกรรมเกษตรเป็นการดำเนินการกิจการธุรกิจเกษตรที่เกี่ยวกับการผลิตวัตถุดิบเกษตรไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการนำวัตถุดิบเกษตรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภคของมนุษย์ เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยสมัยสงครามโลก อุตสาหกรรมเกษตรจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งในอนาคตประชากรโลกเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความต้องการปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

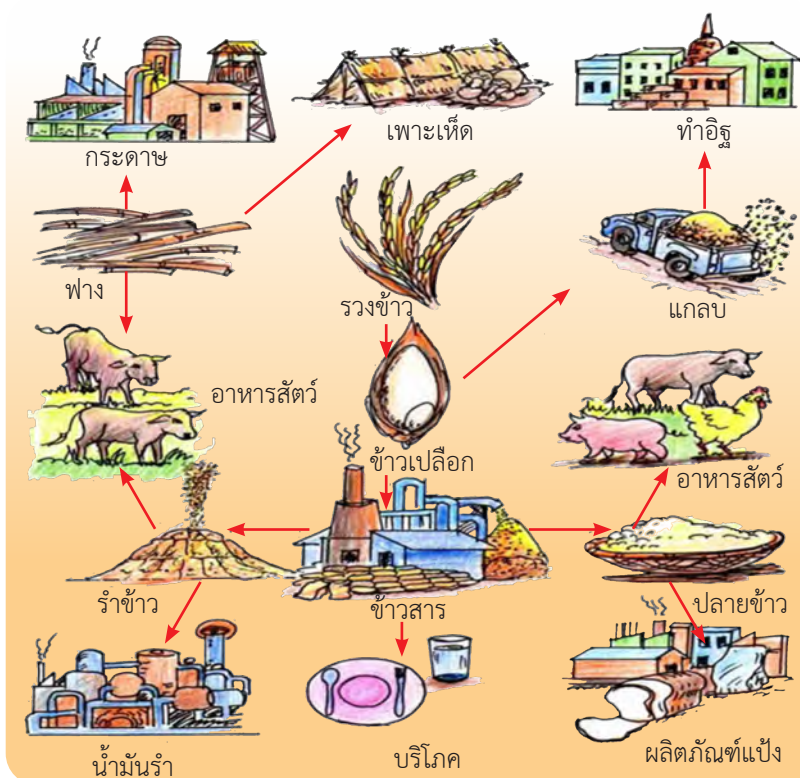

รูปที่ 1.1 เครื่องจักรเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดอุตสาหกรรมเกษตร
(ที่มา : <https://www.eleconomista.com.mx/opinion/Mexico-requiere-un-agro-mas-productivo-20230423-0049.html>)

1.1 ความหมายของอุตสาหกรรมเกษตร

อุตสาหกรรมเกษตร (Agro-Industry) หมายถึง การดำเนินธุรกิจเกษตรเกี่ยวกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการนำเอาวัตถุดิบพืชและสัตว์รวมทั้งผลพลอยได้และของเหลือที่เกิดขึ้นจากการผลิตมาใช้

แปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภคของมนุษย์ โดยผ่านกระบวนการแปรรูปด้วยวิธีการต่างๆ ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการแปรรูปในระดับอุตสาหกรรมเกษตร สิ่งที่เกิดขึ้นมามีอยู่ 3 อย่าง คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ผลพลอยได้ (By-products) และของเหลือ (Waste) ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกในอุตสาหกรรมเกษตร แปรรูปผลิตภัณฑ์อื่นที่เชื่อมโยงกัน

รูปที่ 1.2 แสดงการใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้และของเหลือจากอุตสาหกรรมสีข้าว (ที่มา : นฤตม บุญหลง)

1.2 ความเป็นมาของอุตสาหกรรมเกษตรในประเทศไทย

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 อุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทยเริ่มมาจากความต้องการผลิตภัณฑ์เพื่อบริโภคในประเทศแทนผลิตภัณฑ์เครื่องบริโภคและอุปโภคที่เคยสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะประเทศผู้ผลิตซึ่งอยู่ในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกากำลังเตรียมตัวเพื่อการสงคราม ทำให้โรงงานต่างๆ เปลี่ยนไปผลิตยุทธปัจจัยแทนเพื่อเตรียมรับสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2480 รัฐบาลได้เปิดโรงงานน้ำตาลที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งได้เริ่มเดินเครื่องหีบอ้อยเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2480 โรงงานนี้กำลัง

การผลิตวันละ 500 ตัน และต่อมาได้สร้างโรงงานกระดาษจากวัตถุดิบไม้ไผ่ที่จังหวัดกาญจนบุรี และโรงงานผลิตน้ำตาลโรงที่ 2 ที่จังหวัดอุดรดิตถ์ เมื่อ พ.ศ. 2485 และยังมีหน่วยงานราชการบางหน่วย เช่น กระทรวงกลาโหม ได้จัดตั้งโรงงานทอผ้าสำหรับใช้ในราชการ

การดำเนินการอุตสาหกรรมเกษตรที่แปรรูปวัตถุดิบเบื้องต้นมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เช่น โรงสีข้าว โรงทำน้ำตาลแดง โรงงานทำยางแผ่นรมควัน โรงเลื่อยไม้แปรรูป เป็นต้น โรงงานเหล่านี้ใช้เครื่องจักร อุปกรณ์เพื่อช่วยในการแปรรูปโดยเฉพาะเครื่องจักรไอน้ำ ซึ่งใช้ของเหลือ (Waste) เป็นเชื้อเพลิง เช่น โรงสีข้าวใช้แกลบเป็นเชื้อเพลิง ทำให้เรียกชื่อโรงสีข้าวว่า “โรงสีไฟ”

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยถูกบีบบังคับให้เข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น โรงงานสุรา โรงงานยาสูบ และต้องดำเนินกิจการอุตสาหกรรมที่ชนต่างชาติซึ่งเป็นคู่สงครามทั้งไว้ ทั้งนี้เพราะเกิดการขาดแคลนเครื่องอุปโภคและบริโภคอย่างรุนแรงมากยิ่งขึ้น รัฐบาลพยายามแก้ไขความขาดแคลนผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นต่อการครองชีพเหล่านี้ทุกวิถีทาง ด้วยการดำเนินการอุตสาหกรรมด้วยวัตถุดิบที่หาได้และด้วยการใช้โรงงานอุตสาหกรรมเก่าที่มีอยู่ ทั้งรัฐบาลยังพิจารณาเห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างสรรค์อุตสาหกรรมแห่งชาติขึ้น จึงได้ตั้งคณะกรรมการจัดดำเนินการอุตสาหกรรมและคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ขึ้นหลายคณะเพื่อเร่งรัดให้เกิดการอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศไทย พร้อมนี้ได้จัดตั้งกระทรวงอุตสาหกรรมขึ้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2485

ผลจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งบีบบังคับให้ต้องดำเนินการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคขึ้นใช้ภายในประเทศ ทำให้ชาวไทยหันมาสนใจการอุตสาหกรรมและประกอบกิจการอุตสาหกรรมขึ้นโดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบที่มีในประเทศแต่ก็นับว่ามีจำนวนน้อย ทั้งนี้เพราะยังมีการประกอบอุตสาหกรรมในครอบครัวหรืออุตสาหกรรมขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ การประกอบกิจการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่หรือตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ยังมีน้อยราย เนื่องจากประเทศไทยยังขาดเงินทุน ขาดกำลังคนที่มีความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี รวมทั้งขาดคนงานที่มีฝีมือและช่างเทคนิคด้วย นอกจากนั้นยังไม่มี ความมั่นใจในเรื่องตลาด เป็นต้นเหตุให้การอุตสาหกรรมทุกประเภทพัฒนาไปได้ช้ามาก

พ.ศ. 2497 รัฐบาลเห็นความจำเป็นที่จะต้องหาทางให้มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศให้มากขึ้น จึงต้องออกพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรมขึ้น มีเหตุผลในการออกพระราชบัญญัตินี้ว่า กิจการอุตสาหกรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเศรษฐกิจของชาติ จะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นและก้าวหน้าต่อไปโดยด่วน แต่รัฐบาลย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะทำการอุตสาหกรรมเสียเองหมดทุกอย่าง รัฐบาลก็ได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2505 เพื่อที่จะให้มีผู้ลงทุนประกอบกิจการอุตสาหกรรมมากขึ้นด้วยการบัญญัติกฎหมายให้สิทธิและประโยชน์แก่ผู้ที่จะมาลงทุนเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

อุตสาหกรรมเกษตรไทยในปัจจุบันได้พัฒนาให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงอุตสาหกรรมได้ขับเคลื่อนนโยบายอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรสู่การปฏิบัติ โดยส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตร บนพื้นฐานความสมดุลเชิงพื้นที่ในการผลิตสินค้าเกษตรทั้งประเภทอาหารไม่ใช่อาหาร และพลังงาน ให้อุตสาหกรรมมีความมั่นคงและเกิดความยั่งยืน โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนายกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและอาหาร เป็นสาขาที่มีศักยภาพสูงเพราะจะเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นมีการหมุนเวียน

ใน พ.ศ. 2561 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปในหลายด้าน เช่น การตลาดนำการผลิต การลดต้นทุนการผลิต การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการน้อมนำหลักการทรงงานและเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ในการพัฒนาด้านกระบวนการทางการเกษตร การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ในการขับเคลื่อนประเทศไทย ตามแนวคิด “ประเทศไทย 4.0” ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่มุ่งสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (Local Economy) ของประเทศ

รูปที่ 1.3 การบรรยายยกระดับอุตสาหกรรมเกษตร 4.0 โดย นายสมชาย หาญหิรัญ

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม วันที่ 3 สิงหาคม 2561

(ที่มา : <https://www.thairath.co.th/news/business/1347586>)

1.3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมเกษตร

ปัจจุบันอุตสาหกรรมด้านการเกษตรเป็นที่นิยมกล่าวถึงกันในขณะนี้ ซึ่งการผลิตภาคการเกษตรแบ่งออกเป็น 4F คือ

Food การผลิตเพื่อเป็นอาหารสำหรับเลี้ยงคนทั้งโลก โดยความต้องการอาหารในอนาคตจะมีเพิ่มขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพราะมีแนวโน้มว่าประชากรโลกจะเพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 7,300 ล้านคน (ในปี 2563) และประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นถึง 8,500 ล้านคน (ในปี พ.ศ. 2573 : <https://th.wikipedia.org/wiki/ประชากรโลก>) ในขณะที่ปัจจุบันโลกกำลังประสบปัญหาโลกร้อน แหล่งเพาะปลูกอาหารหลายพื้นที่ประสบภัยธรรมชาติ ส่งผลให้ปริมาณอาหารลดลงตามไปด้วย ดังนั้นหากในอนาคตความต้องการบริโภคมีเพิ่มขึ้นแต่อาหารมีน้อยลง ผู้ประกอบการอาหารมีโอกาสสร้างกำไรเพิ่มขึ้นได้จัดเป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุด

Feed การผลิตเพื่อเป็นอาหารสัตว์ ซึ่งปัจจุบันมีความต้องการนำธัญพืชไปผลิตเป็นอาหารสัตว์มากขึ้น เนื่องจากการผลิตภาคปศุสัตว์มีการขยายตัว

Factory การผลิตเพื่อเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นสินค้าอุปโภคอื่นๆ เพราะสินค้าเกษตรเกือบทุกชนิดสามารถผลิตเพื่อป้อนภาคอุตสาหกรรมได้ และในชีวิตประจำวันของคนเรามีความเกี่ยวข้องกับการใช้ปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต

Fuel การผลิตเพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน โดยปัจจุบันทั่วโลกต่างหาวิธีผลิตพลังงานทดแทนซึ่งช่วยให้ราคาของพืชผลเกษตรดีขึ้น

ในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยส่งออกสินค้าอาหาร (ผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหารที่ผ่านการแปรรูป) รวมมูลค่า 778,056 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.5 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.3 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 2.3 ของมูลค่าการส่งออกอาหารของโลก แม้จะเป็นเพียงประเทศเล็กๆ แต่ไทยเป็นผู้นำการส่งออกอาหารหลายชนิดและเป็นอันดับหนึ่งของโลกหลายรายการ เช่น กุ้งแช่แข็ง ทุ่นกระป๋อง สับปะรดแปรรูป ไก่แปรรูป เป็นต้น โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศในภูมิภาคเอเชีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยุโรป และอเมริกาเหนือ จึงทำให้อุตสาหกรรมเกษตรมีความสำคัญดังนี้

1.3.1 ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรให้เป็นอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่งของประเทศจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและผู้ประกอบการ และอุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในประเทศ และหากส่งสินค้าออกจำหน่ายต่างประเทศจะเป็นการสร้างรายได้เข้าประเทศ แต่อุตสาหกรรมเกษตรยังมีข้อจำกัดในการผลิตเนื่องจากต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากต่างชาติ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาอุตสาหกรรมเชื่อมโยงในประเทศเพิ่มเติม เพื่อให้ประโยชน์จากความต้องการบริโภคและส่งออกเกิดขึ้นกับผู้ผลิตในประเทศ ก่อให้เกิดรายได้และประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริง

1.3.2 ด้านสังคม สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากจากระบบเศรษฐกิจที่มีภาคเกษตรเป็นภาคนำทั้งการผลิต รายได้และการจ้างงาน มาสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมการค้าและการบริการ การดำเนินงานธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรต้องขับเคลื่อนด้วยคนจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถและทักษะต่างกันตามการศึกษาที่ได้จบการศึกษาเข้ามาเป็นแรงงาน ทำให้เกิดการอพยพคนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

1.3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเกษตรสามารถเกื้อหนุนเชื่อมโยงการผลิตและกิจการอย่างครบวงจร เกิดการพัฒนาด้านปริมาณและคุณภาพ โดยใช้วัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพในการผลิตที่สูงขึ้น มีของเหลือทิ้งน้อยที่สุด สามารถคิดค้นและใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ยกตัวอย่างเช่น มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่เกษตรกรเพาะปลูก ซึ่งสามารถแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายชนิด ใช้เป็นอาหารสัตว์และอาหารคนได้ ดังรูปที่ 1.4

การนำมันสำปะหลังไปใช้ประโยชน์

พลาสติกจากแป้งมันสำปะหลังที่เรียกว่า ไบโอพลาสติกสามารถย่อยสลายได้ในธรรมชาติ

ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ที่ได้จากมันสำปะหลัง

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากแป้งมันสำปะหลัง ในอุตสาหกรรมยา

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังสามารถนำไปแปรรูปและส่งออกได้มูลค่ามหาศาล

การตากใบมันสำปะหลังสำหรับใช้เป็นอาหารสัตว์

มันสำปะหลังพันธุ์ 5 นาที่ ซึ่งนิยมนำไปทำเป็นอาหารหรือขนมหวานต่างๆ

รูปที่ 1.4 การนำมันสำปะหลังมาใช้ประโยชน์
(ที่มา : วารสารเคหการเกษตร)

1.4 ประโยชน์ของอุตสาหกรรมเกษตร

อุตสาหกรรมเกษตรเมื่อมองทั้งห่วงโซ่อุปทานที่ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้น หากจะพิจารณา อุตสาหกรรมเกษตรมีประโยชน์สรุปได้ดังนี้

รูปที่ 1.5 แผนภาพประโยชน์ของอุตสาหกรรมเกษตร

1.4.1 การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบเกษตรที่ได้มาจากการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรและจากธรรมชาติได้เต็มที่โดยมีการสูญเสียให้น้อยที่สุด ของเหลือทิ้งน้อยที่สุด

1.4.2 การถนอมรักษาและแปรรูปผลิตผลเกษตรทำให้เกิดผลิตภัณฑ์หลากหลายและเก็บรักษาไว้ได้นาน ส่งผลิตภัณฑ์ไปยังแหล่งบริโภคหรือแหล่งที่อยู่ห่างไกลโดยไม่เสื่อมเสีย

1.4.3 การเกิดธุรกิจเครือข่ายเชื่อมโยงกับธุรกิจอื่น สร้างเครือข่ายทางธุรกิจเพิ่มขึ้นต่อเนื่องครบวงจร ธุรกิจการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับส่วนการเกษตรและแปรรูปผลิตผลเกษตร เช่น การขนส่ง การบริการ การจำหน่ายเครื่องจักรกลเกษตร เครื่องจักรกลโรงงาน เป็นต้น

1.4.4 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตเกษตร อุตสาหกรรมเกษตรทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ๆ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบ ซึ่งวัตถุดิบชนิดหนึ่งสามารถทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย

1.4.5 การจ้างงาน ช่วยให้เกิดการจ้างงานของผู้ประกอบการในการดำเนินงานอุตสาหกรรมเกษตร จำเป็นต้องหาบุคลากรสาขางานต่างๆ เข้ามาช่วยขับเคลื่อน เช่น ช่างกลโรงงาน นักบัญชี นักการตลาด นักวิทยาศาสตร์อาหาร เป็นต้น

1.4.6 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ กระตุ้นและกระจายรายได้ที่เชื่อมโยงสู่กลุ่มคนตั้งแต่เกษตรกร จนถึงผู้จำหน่าย ไม่ว่าจะเป็นสินค้านำเข้าภายในประเทศและสินค้าส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศ

1.4.7 ลดการขาดแคลนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีอย่างจำกัดได้ เพราะการผลิตพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในระบบอุตสาหกรรมเกษตร ทำให้เกษตรกรทำการเกษตรได้ผลผลิตออกมาตรงตามความต้องการของผู้บริโภคทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

1.5 ความแตกต่างของอุตสาหกรรมเกษตรกับอุตสาหกรรมอื่น

การดำเนินงานอุตสาหกรรมทั่วไป มีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายๆ กัน แต่อุตสาหกรรมเกษตรมีลักษณะการดำเนินงานคล้ายๆ กับอุตสาหกรรมอื่น คือ มีการผลิตเป็นจำนวนมากและผลิตต่อเนื่อง ใช้เครื่องจักร อุปกรณ์ในการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ออกมาในปริมาณมากและมีคุณภาพสม่ำเสมอ การที่อุตสาหกรรมเกษตรจำนวนไม่น้อยต้องประสบความล้มเหลวในการดำเนินงานส่วนหนึ่งเนื่องมาจากความไม่เข้าใจถึงองค์ประกอบในการดำเนินงานและไม่เข้าใจถึงความแตกต่างของอุตสาหกรรมเกษตรกับอุตสาหกรรมอื่น ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ทำให้ต้องมีการจัดการที่แตกต่างออกไปจากอุตสาหกรรมอื่น

ลักษณะงานที่อุตสาหกรรมเกษตรเหมือนกับอุตสาหกรรมอื่น		
มีการผลิตเป็นจำนวนมาก และต่อเนื่อง	ใช้เครื่องจักร อุปกรณ์ให้ได้ ผลิตภณฑ์ในปริมาณมาก และมีคุณภาพ	ราคาตามต้องการ ในระยะเวลาที่กำหนด

รูปที่ 1.6 แผนภาพลักษณะงานที่อุตสาหกรรมเกษตรเหมือนกับอุตสาหกรรมอื่น

อุตสาหกรรมเกษตรมีทั้งสิ่งที่เป็นปัจจัยและการจัดการที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่สำคัญมี 4 ประการ ดังนี้

รูปที่ 1.7 แผนภาพความแตกต่างของอุตสาหกรรมเกษตรกับอุตสาหกรรมอื่น

1.5.1 วัตถุดิบ เป็นปัจจัยที่สำคัญของการอุตสาหกรรมทุกชนิด ปริมาณของวัตถุดิบจะต้องมีเพียงพอต่อการแปรรูปเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งคุณภาพของวัตถุดิบจะส่งผลโดยตรงไปถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ วัตถุดิบของอุตสาหกรรมเกษตรมีความแตกต่างกับอุตสาหกรรมอื่นๆ 4 ประการ ดังนี้

1. วัตถุดิบของอุตสาหกรรมเกษตรเป็นสิ่งมีชีวิตจึงมีการเปลี่ยนแปลงและเสื่อม เสียไปตามธรรมชาติ เช่น การเปลี่ยนสี กลิ่น เนื้อสัมผัส และรสชาติ การเกิดกลิ่นเน่าเสีย เป็นต้น
2. คุณภาพและปริมาณไม่สม่ำเสมอคงที่แน่นอน โรงงานอุตสาหกรรมต้องคัดคุณภาพของวัตถุดิบให้ตรงกับมาตรฐานที่กำหนดก่อนเข้าสู่กระบวนการผลิต ทำให้วัตถุดิบที่ไม่ได้มาตรฐานถูกคัดทิ้ง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น
3. มีอยู่เฉพาะท้องถิ่นและเฉพาะฤดูกาลเท่านั้น โดยเฉพาะพืชผักผลไม้ ซึ่งบางชนิดจะสามารถปลูกได้เฉพาะพื้นที่ เฉพาะฤดูกาลเท่านั้น เช่น เงาะ ลำไย สตรอว์เบอร์รี เป็นต้น
4. วัตถุดิบอุตสาหกรรมเกษตรแบ่งนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ ได้อีก เช่น การใช้บริโภคโดยตรงเป็นอาหารสด แปรรูปเป็นอาหารแห้ง อาหารกระป๋อง อาหารแช่แข็ง เป็นต้น

1.5.2 คุณภาพทางประสาทสัมผัส ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตรส่วนใหญ่เป็นเครื่องอุปโภคและบริโภค ดังนั้นผู้บริโภคจึงต้องการลักษณะคุณภาพผลิตภัณฑ์เฉพาะ ความต้องการคุณภาพทางประสาทสัมผัสเป็นสิ่งช่วยในการตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับในผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่น ผลไม้ที่ใหม่สด ลักษณะคุณภาพทางประสาทสัมผัส คือ กรอบ หอม หวาน เนื้อแน่นไม่นิ่มและ สีสดสวยงามตามชนิดของผลไม้ เป็นต้น

1.5.3 การป้องกันการเสื่อมคุณภาพ การป้องกันการเปลี่ยนแปลงและเสื่อมคุณภาพของวัตถุดิบในระหว่างการผลิต ซึ่งวัตถุดิบของอุตสาหกรรมเกษตรบางชนิดเปลี่ยนแปลงและเสื่อมคุณภาพได้อย่างรวดเร็วจึงต้องหาวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะในช่วงของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ วัตถุดิบจะถูก